

TARİH HISTORY

Istanbul'un balkonları / Istanbul's balconies

Sahil sarayları Seaside palaces

Osmanlı sultanlarının en büyük zevklerinden biri de İstanbul kıyılarını sahil saraylarıyla süslemektir.

Adorning Istanbul's shores with palaces was one of the Ottoman sultans' greatest pleasures.

 Prof. Dr. METİN AND

Melling'in bir tablosundan alınan ayrıntıda Topkapı Sarayı'nın Haliç sahilindeki Toplu Kapısı ve Mermer Köşkü görülüyor (solda). Kağıthane Deresi'nde eğlenen kadınlar (üstte).

Topkapı Palace's Cannon Gate and Marble Pavilion on the Golden Horn are visible in this detail from one of Melling's paintings, the (left). Women enjoying themselves along the Sweet Waters of Europe (above).

Osmanlı sultanlarının hemen hepsi, İstanbul sahilleriyle yakından ilgilenmişler; Marmara Denizi, Boğaziçi'nin ve Haliç'in iki yakasını, Kağıthane Deresi'ni saraylar, kasırlar, köşklele donatmışlardır. İlk sahil sarayı ve tarih sırası bakımından üçüncü önemli saray, 1555'te Kanunî Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Üsküdar yazlık sarayıdır. Burası, Kavak Sarayı olarak da anılırdı. Daha sonraki yüzyıllarda padişahlar Boğaziçi'nin Avrupa yakasını yeğleyince, Kavak Sarayı ihmale uğramış; Sultan III. Selim buraya askerler için yapılar yaptırmış, ondan sonra da bugünkü Selimiye Kışlası'na dönüşmüştür. Kavak Sarayı'nın bir özelliği, Topkapı Sarayı'ndan buraya kayıkla kolaylıkla gelinebilmesiydi.

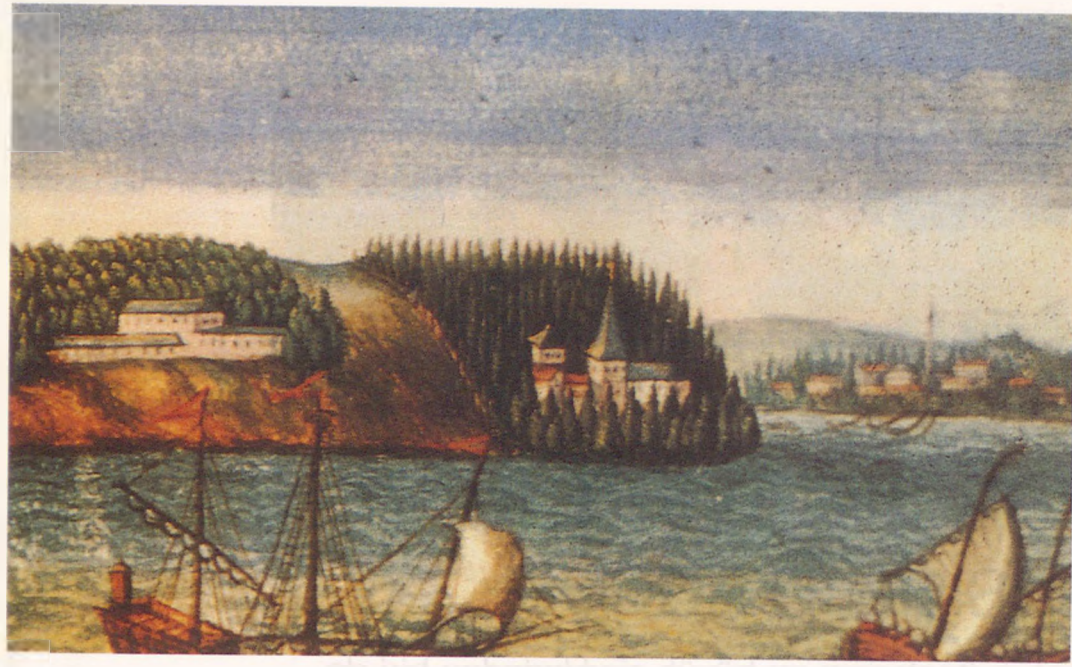
LOGOLU SARAY: AYNALI KAVAK

Haliç'in iki yakası da sahil saraylarıyla donatılmıştı. Bunlar, çoğunlukla sultan hanımlarınındı. Sultan III. Mustafa ile kardeşi Sultan I. Abdülhamid'in kızları Esmâ, Şah, Beyhan, Hatice sultanların yalıları Eyüp yöresindeydi. Haliç'in kuzey kıyısındaki önemli sahil saraylarından biri, Kasımpaşa-Hasköy'de Büyük Tersane'nin yanındaydı. Bu saraya Tersane Sarayı dense de daha çok Aynalı Kavak Sarayı olarak bilinir. Yavuz Sultan Selim

Almost all the Ottoman sultans took a close interest in Istanbul's shores, decking the coasts of the Sea of Marmara, the two shores of the Bosphorus and of the Golden Horn, and the banks of Kağıthane Stream (the Sweet Waters of Europe) with pavilions and palaces large and small. The first such palace, and historically speaking the third most important palace, is the summer palace at Üsküdar built by Sultan Süleyman the Magnificent in 1555, which is also remembered as the 'Kavak Sarayı' or Poplar Tree Palace. Developing a preference for the European shore, the padishahs of subsequent centuries neglected this palace until Sultan Selim III had a building for troops erected here and the structure was converted into the Selimiye barracks. One feature of Kavak Sarayı was that it was readily accessible from Topkapı Palace by caique.

AYNALI KAVAK: PALACE WITH A LOGO

The two banks of the Golden Horn were also adorned with palaces, most of them belonging to the sultans' wives. The daughters, Esmâ, Şah, Beyhan and Hatice, of Sultan Mustafa III and his brother Abdülhamid I, had seaside mansions here in the district of Eyüp. One of the main seaside palaces on the northern bank of the

buraya büyük ilgi göstermiş, I. Ahmed ise bir kasır yaptırmıştır. Sultanlar IV. Mehmed, III. Ahmed, III. Selim de saraya çeşitli bölümler eklemiştirlerdir.

Gaznevî albümünden buraya aldığımız resmin en sağındaki ağacın üstüne bir ayna asılı, altında da Aynalı Kavak yazılıdır. Bu, sarayın bir çeşit logosu gibidir. Tersaneye yapılan ilavelerle Aynalı Kavak sahilinden kopup içerlerde kalmıştır. Günümüzde burası, Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan görsel kaynaklar ve kimi kurum ve kişilerin armağan ettiği çalgıların bir araya getirilmesiyle 'Türk Çalgıları Sergisi'ne dönüştürülmüş, sanat konserlerinin verildiği bir yer olmuştur.

YAP BOZ GİBİ...

Kağıthane Deresi ve kıyıları bir zamanlar İstanbul'un en popüler mesire yeriydi. Buraya ilk yapılan köşk, İmrahor Köşkü'ydü. Ancak buranın yıldızı 18. yüzyılın ilk yarısında, III. Ahmed döneminde parlamıştır. Fransız sarayları, bahçe düzeni ve sarayın suyla bütünleşmesi örnek alınmıştır. III. Ahmed ve damadı Sadrazam İbrahim Paşa büyük inşaa çalışmalarına başlamışlar, yüz kadar köşk, kasır yaptırmışlardır. Dere üstünde setler, şelaleler, kanallar inşa edilmiş; su, mermer bir

Kanuni Sultan Süleyman'ın Üsküdar'da yaptırdığı Kavak Sarayı, Viyana Ulusal Kitaplığı (üstte). Melling'in hem inşasını hem de resmini yaptığı Hatice Sultan Sahil Sarayı (altta).

Kavak Palace, built by Sultan Süleyman the Magnificent at Üsküdar, Vienna National Library (above). The Hatice Sultan Seaside Palace, constructed and captured in a painting by Melling (below).

Golden Horn stood next to the Imperial Dockyard at Kasımpaşa-Hasköy. Although it was called the Tersane Sarayı or Dockyard Palace, it is better known as the Aynalı Kavak Sarayı or Palace of the Mirrored Poplar Tree. Sultan Selim I took a great interest in this palace, too, and Ahmed I had a pavilion constructed here. Sultans Mehmed IV, Ahmed III and Selim III also made various additions to the palace. Like a sort of logo of the palace, a mirror hangs over the tree at the extreme right-hand side of the picture from the Gaznevî album that we have included here, which is inscribed below as 'Aynalı Kavak', or 'Poplar Tree with Mirror'. Cut off from the shore when the dockyard was

enlarged, the palace today has been turned into a concert venue and an 'Exhibition of Turkish Musical Instruments' following the removal here from Topkapı Palace Museum of instruments and visual resources donated by various individuals and institutions.

Kağıthane Stream, better known the Sweet Waters of Europe, and its shores were once Istanbul's most popular destination for pleasure excursions. The first pavilion built here was the İmrahor Köşkü. But the area's star shone most brilliantly in the first half of the 18th century during the period of Ahmed III when French palaces and formal gardens were taken as a model and the palace construction was integrated with the nearby waters. Ahmed III and his son-in-law Grand Vizier İbrahim Pasha launched a colossal building program, commissioning the construction of around 100 pavilions and small palaces. Platforms were erected over the stream, canals and waterfalls were constructed, and water was collected in a marble pool. In an 18th century miniature found in the Istanbul University Library, we can observe in the foreground how the women entertained each other. Visible on the opposite shore is the Sa'dâbâd Palace, which had fallen into ruin due to neglect and was razed by Mahmud II, who had the New Sa'dâbâd Palace erected in its place. Later, Sultan Abdülâziz

havuzda toplanmıştır. İstanbul Üniversitesi Kitaplığı'nda bulunan 18. yüzyıl minyatürünün ön planında kadınların kendi aralarında nasıl eğlendiklerini görüyoruz. Derenin öteki kıyısında Sa'dâbâd Sahil Sarayı görülmektedir. Bakımsızlıktan harap duruma gelen bu saray, II. Mahmud tarafından yıkılmış; yerine Yeni Sa'dâbâd Sarayı yapılmıştır. Sultan Abdülâziz ise sarayı yıktırarak Çağlayan Kasrı'nı inşa ettirmiştir. Bu yapı da 1940'ta tamamen yıkılmıştır.

II. OSMAN'IN 'DOLMA'BAHÇESİ

Sahil saraylarının toplandığı en önemli bölge, Boğaziçi'nin Avrupa yakasında Beşiktaş, Ortaköy ve Kuruçeşme olmuştur. Burada üç önemli bahçe vardı: Karabali, Dolmabahçe ve Beşiktaş. Sultan

I. Ahmed burada yedi kubbeli Çinili Köşk'ü yaptırmıştı. Sultan II. Osman ise, denize taş doldurarak karayı genişletmişti. Dolmabahçe'nin adı da buradan gelir zaten. Buraya her sultan bir yapı eklemiş, kimi yerde eskiyi onarmış, ya da yıktırıp yenisini yapmıştır. Böylece ortaya birbirine galerilerle bağlanan, ya da bağımsız köşklere oluşturan bir saray kompleksi ortaya çıkmıştır. Bu gelişme, Sultan II. Mahmud'la önemli sahil saraylarının yapımında ve bahçelerin düzenlenmesinde büyük katkısı bulunan Alman mimar-ressam Antoine-Ignace Melling'in burayı yeniden onarıp yapması ile sürmüştür. Sayfalara Paris'teki gravür ustası L'Espinasse'in Beşiktaş Sarayı'nı gösteren gravürünü aldık.

II. Mahmud burada Eski Çırağan Sarayı diye bilinen yapıyı inşa ettirmiş, Sultan Abdülmecid ise bunu yıktırarak yerine bugün bütün görkemi ile ayakta duran Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırmıştır.

Ressam William Henry Bartlett'in bir litografisinde Çağlayan Kasrı (üstte).

Sultan Abdülâziz tarafından yaptırılan Yeni Çırağan Sarayı'nın kuzey cephesi (altta).

Çağlayan Pavilion in a lithograph by painter William Henry Bartlett (above). The north facade of the New Çırağan Palace, built by Sultan Abdülâziz (below).

had this palace demolished and the Çağlayan Palace built, a structure which was completely destroyed in 1940.

OSMAN II'S DOLMABAÇE OR 'FILLED' GARDEN

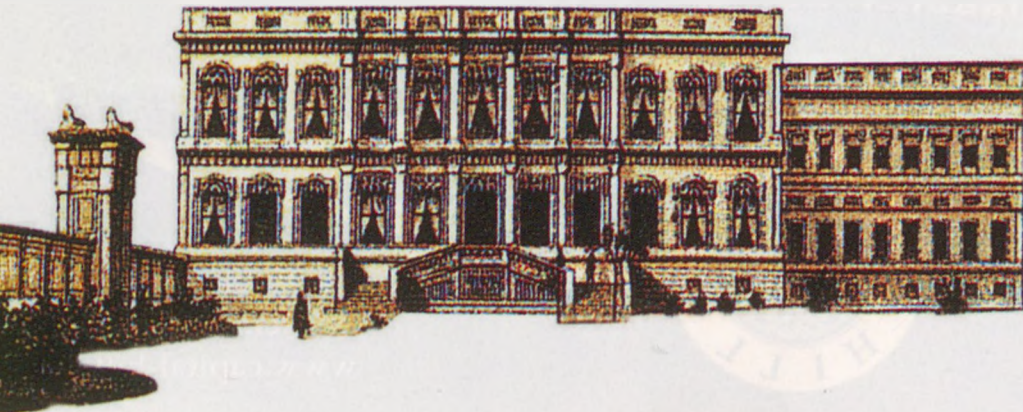
Another important area of palace construction was the Beşiktaş, Ortaköy and Kuruçeşme area along the European shore of the Bosphorus. There were three major gardens here: Karabali, Dolmabahçe and Beşiktaş. Sultan Ahmed I had the seven-domed Çinili Köşk or Tiled Pavilion built here as well, while Sultan Osman II extended the shore by having the sea filled in with stones, a sort of landfill from which the Dolmabahçe, or 'Filled Garden', takes its name. Every sultan added a building here, sometimes restoring an old one in situ, sometimes having

it torn down and a new one built. A palace complex thus emerged consisting of a series of pavilions, either independent or connected by galleries. This development continued with the restoration and rebuilding of the complex by Antoine-Ignace Melling, a German painter-architect who, together with Sultan Mahmud II, played a large role in the construction of the important seaside palaces and the design of the gardens.

We have also included an engraving by the master-engraver L'Espinasse showing the Beşiktaş Palace. Mahmud II had the building known as the Old Çırağan palace constructed here. Later Sultan Abdülmecid had this palace torn down and commissioned in its place the building of the Dolmabahçe Palace, which is still standing today in all its glory.

MELLING'S LITTLE ESCAPE

We turn now to the Seaside Palace of Hatice Sultan, daughter of Sultan Mustafa III and sister of Sultan Selim III. When Hatice married, her uncle Sultan Abdülhamid I gave his niece the land at the tip of Defferdar Point between Ortaköy and Kuruçeşme. Melling was given the task of restoring the Neşatâbâd Palace here and constructing annexes. An intimate relationship developed between Hatice Sultan and Melling, who built the seaside palace and designed the garden for the princess, who preferred an independent lifestyle. Melling also

MELLING'İN TATLI KAÇAMAĞI

Hatice Sultan Sahil Sarayı'na gelince... Sultan III. Mustafa'nın kızı, Sultan III. Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan evlenince; amcası Sultan I. Abdülhamid, Ortaköy ile Kuruçeşme arasında Defterdar burnundaki yeri yeğenine verdi. Buradaki Neşatâbâd Sahil Sarayı'nın onarımı, ek bölümler yapması görevi Melling'e verildi. Melling ile Hatice Sultan arasında yakın bir ilişki vardı. Bağımsız bir yaşamı yeğleyen Hatice Sultan için bu sahil sarayını yaptı, bahçesini düzenledi. Ayrıca Sultan III. Selim için bir kasır, Valide Sultan için bir harem dairesi yaptı. Burada Batı mimarisi ile geleneksel sivil mimarinin biçim ve süslemelerini buluyoruz. Hatice Sultan için giyim kuşam ve eşya

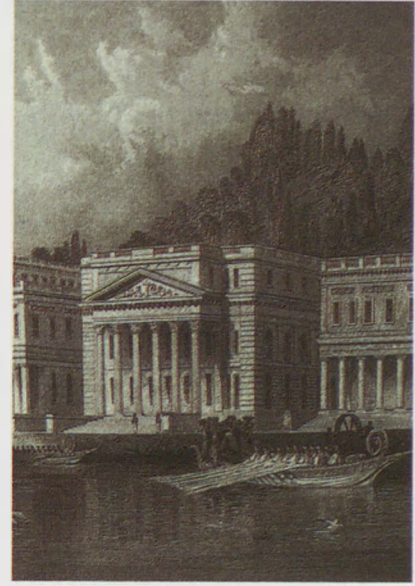
tasarımlarının yanı sıra, bu sarayın buraya aldığımız resmini de yapan Melling'dir.

Bu bölgedeki diğer sahil saraylarından biri de Ortaköy'de Fer'iye Sarayları'dır. Bu yapılara böyle denmesinin nedeni, sultanların oturduğu sarayların dışında bunların ikinci önemde saraylar olduğunu belirtmek içindir. Bunlar Ortaköy'de üç dikdörtgen binadan oluşan bir sahil sarayıdır. Bu saraylar günümüzde Kabataş Lisesi ve Galatasaray Üniversitesi'ne ev sahipliği yapıyor. Ayrıca iki katlı bir bina ile Cariyeler Koğuşu da burada tarihe direnen yapılar arasında.

Günümüze kalan bir sahil sarayı ise, Sultan Abdülmecid'in iki kızı, Cemile ve Münire sultanlar için yaptırdığı Fındıklı'daki Çifte Saraylar'dır. Cemile Sultan'ın sarayı 1926'da Güzel Sanatlar Akademisi; Münire Sultan'ın sarayı ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sonra Atatürk Kız Lisesi, günümüzde ise Çifte Saraylar Mimar Sinan Üniversitesi olmuştur. İşte bu saraylardan kimileri zamana yenik düşmüş, onları sadece resimlerinden biliyoruz. Kimileri de sapaşağlam karşımızda... Umuyoruz gelecek nesiller de bunları gravürlerden, minyatürlerden öğrenmek durumunda kalmaz.

Thomas Allom'un çizgisiyle Eski Çırağan Sarayı'ndan bir bölüm (sağda). Abdülmecid bu sarayı yıktırarak yerine Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırmıştı. Kağıthane Deresi'nin kıyısında Sa'dâbad Sahil Sarayı (altta).

A section of the Old Çırağan Palace in a drawing by Thomas Allom (right). Abdülmecid had this palace demolished and the Dolmabahçe Palace built in its place. Sa'dâbad Palace beside the Sweet Waters of Europe (below).

built a small palace for Sultan Selim III and a harem or women's quarters for his mother, the Valide Sultan. We find here both western architecture and the style and decoration characteristic of traditional Turkish civilian architecture. Besides building the palace, Melling also designed clothes and furnishings for the Lady Sultan as well as painting the picture we have included here. Still more seaside palaces in this area are the Fer'iye Palaces at Ortaköy, so-called to indicate that they were palaces of secondary importance compared with the actual residences of the sultans. A seaside complex consisting of three rectangular buildings at Ortaköy, they play host today to the Kabataş Lycée and Galatasaray University. A two-storey building known as the Cariyeler Koğuşu or Concubines' Dormitory also stands here among the buildings that have stood the test of time. Other seaside palaces that have survived to our day are the Çifte Saraylar or Double Palaces at Fındıklı, which were built by Sultan Abdülmecid's two daughters, Cemile and Münire. Cemile Sultan's palace was converted into the Academy of Fine Arts in 1926, Münire Sultan's palace first into the Faculty of Letters of Istanbul University, then Atatürk Girls' Lycée, and finally Çifte Saraylar Mimar Sinan University today. Some of these palaces have succumbed to time and are known only from their pictures. But others remain still standing in good condition. We hope that future generations will not be doomed to learn of them only from engravings and miniatures. □

